

*Тыва дыл кичээлинге
интеллектуалдыг оюн
«ФОЛЕГРА»*

Тыва дыл болгаш
чогаал башкызы
Дамбаа Ш.В. тургускан

Адыр-Кежиг – 2015

9-11 класстарга тыва дылга интеллектуалдыг оюн «ФОЛЕГРА»

Темазы: Фонетика, лексика, грамматикага катаптаашкын.

Сорулгазы:

1. Дылдың фонетика, лексика болгаш грамматика деп адырларынга өөрөнгөн чүүлдерин катаптаары;
2. Уругларның дүргөн боданыышкынын, аас чугаазын сайзырадыр;
3. Бөлүк-биле ажылдаарынга чаңчыктырар, удурланыкчыларын хүндүлээр чорукка кижизидер.

Дерилгези: мультимедиялыг проектор, командаларның аттарын бижээн саазынар.

Оюннуң дүрүмнери:

- Бөлүк бүрүзү адын болгаш кыйгырыын чогаадып алыр;
- Таблицада **Фонетика – Лексика – Грамматика – Немелде айтырыглар** болгаш **5 – 10 – 15 – 20 – 25** деп каан хана-карактар бар. Тема бүрүзү 5-тен 25-ке чедир саннарлыг. Саннарның артында темага хамаарыштыр бөдүүнүндөн нарынынга чедир айтырыгларны киирген.
- Бир дугаар болган бөлүк экранда таблицадан саннарны шилип эгелээр;
- Шилип алган санның артында айтырыгга харыыны бээр, дараазында бөлүк кайы-бир санны шилээш, база-ла харыылаар. Бир бөлүк харыылап турда, өскези харыылап болбас.
- Оюннуң сөөлүндө **Немелде айтырыгларны** ажыглаар. Немелде айтырыглар **3 баллга** дүгжүр.

Эки ойнаарыңарны күзедим!



Каттыжылга деп
сөстө каш ажык эвес
үн барыл?



*Тыва дылда кам
ажсык үн барыл?*



*Фонетикага чүнү
өөренирил?*



*Эрин-биле адавас,
чымчак, делгем, узун
ажсык үннү адаңар.*



*Ажсык үннерниң
аяннажсылгазы*



Хөнек деп сөстүң,
синонимми



Тевене деп сөстүң,
лексиктиг утказын
тайылбырлаар.



*Хөй уткалыг
сөстөн тывыңар.*



*Тыва дылдың,
тайылбырлыг
словарының автору*



*Омоформаларның
тодарадылгазы.
Чиңсээ.*



*Тыва дылда кам
чугаа кезээ барыл?*



**Бердинген сөс
каттыжыышкынының
холбаазын айтыр:
*бөгүнгү маргылдаа***



*Чагырыштырбас
эвилелдерниң
бөлүктери*



Домактан доора немелдени
Тывыңар:

*Орлан-оол чайгы
дыштанылгазында даайының
аалыңга мал кадарып чайлаан.*



*Дузалал аттарның
тодарадылгазы.
Чижээ.*



*Үн илгеретпес
үжсүктөрни адаңар.*



Чалгаа деп сөстүң
антоними



Архаизм деп чүл?



*Онаарының падежиниң
кожсумактары*



**Бердинген сан аттарынын
бөлүүн айтыр:**

*үжселээн, бежселээн,
алдалаан*



**Домактан тодаргай эвес ат орнун
Тывар:**

**– Бир-ле кижиги аалга кээп, аңаа
ужурашкаш, кайнаар баарын
чугаалавайн, бо турар даг
артынче ашкан болду.**



*Нарын домак деп
чүл?*



Укталган дөстөрни тывыңар:

*номчулга, чагаалар,
чалгаараар, чечекти, сыын,
чылгычы, ыттар, солун.*



*Оюнга киришкениңер дээш
четтирдивис!*

ОЮННУҢ ЭГЕЗИНЧЕ

